

Forfatter: Moltke, Helmut von

Titel: BREV FRA: Moltke, Helmut von (1856-08-28)

Citation: Moltke, Helmut von: "BREV FRA: Moltke, Helmut von (1856-08-28)", i *Feltmarchal Grev Moltkes Breve fra Rusland*, J. Gandrup & Co.s Forlag., s. 71. Onlineudgave fra Danmarks Breve: <https://tekster.kb.dk/text/letters-002031559-000-shoot-L002031559000012.pdf> (tilgået 02. maj 2024)

Anvendt udgave: Feltmarchal Grev Moltkes Breve fra Rusland

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Torsdag den 28de August.

Moskou antager, at Kejseren ikke er her endnu! Vel er der Nogle, som paastaa, at han fra igaar har opholdt sig paa det en Mils Vej herfra liggende Slot Petrowskoj, hvor han holder Hof og mønstrer 100,000 Gardere, men det er hans Inkognito, officielt er han her ikke.

Den hellige Stad ruster sig til Modtagelsen, som skal finde Sted imorgen. Derfor hamres og tømres der paa alle Gader og paa alle Pladser. De fleste Huse staa her isolerede midt i en Have eller Gaard. I Mellemrummene er der bygget store Tribuner for Tilskuerne. Paa nogle af disse talte jeg tretusinde numererede Pladser. Ogsaa foran selve Husene bliver der oprejst smalle Estrader, alle forsynede med Lærredstag og smykkede med brogede Tøjer, Tæpper og Blomster. Der kan vel være et Par Gange hundredtusinde Siddepladser, ved s. 72hvilke der ikke kan opstaa nogen Trængsel. Kun de, som ikke kunne betale de faa Kopeks, Folkets »sorte Blod«, Tschornoi narod, vil danne den bevægelige Del af Tilskuerne, og Politiet vil der faa Noget at holde i Tømme.

Alle Paladser og Kirker ere nu i deres arkitektoniske Linier beslaaede med Lægter, hvorpaa Lamper ville blive anbragte ved Illuminationen. Kjæmpen Iwan, der skal tale med fra femogtyve store Klokker, bærer om sin forgyldte Kuppel en af Lamper dannet Krone, over hvilken det mægtige Kors, som Franskmændene med uendelig megen Møje og Fare styrtede ned, men som Russerne igjen sejrrikt oprejste, hæver sig straalende. For at forsone den begaaede Vanhelligelse nedlagde de tusind Stykker Skyts, erobrede fra den ugudelige Fjende, for Ivans Fødder; Grev Morny kan endnu se dem der.

Byens halve Befolkning driver om paa Gaderne for at se paa Forberedelserne, og man lader dem komme ind overalt, hvor der bliver arbejdet, selv i Kreml.

Hver Dag kører der Spand paa sex og otte Heste mellem Petrowskoj og Kreml, mest Graaskimler og Mohrenkopper, som skulle trække Kejsерindens og Storfyrstindernes Vogne. s. 73Besynderlig nok sidde Kuskene paa de højre Forløbere. Ved Siden af hvert Dyr gaar desuden en Hestgardist til Fods og fører det ved Tøjlerne. Igaar bare Excellencerne en forfærdelig tung Baldakin paa tykke, gyldne Stænger gennem Salene og over Paladsets Trapper, Fløjadjutanterne gaa ved Siden og holde den i Ligevægt ved Guldsnore.

Stadsvognene, nogle mærkelige Tingester fra svundne Aarhundreder, ere trukne frem fra Arsenalernes Halvmørke, hvor de nu have hvilet ud i femogtyve Aar. De ældste ere aldeles uden Fjedre, de hænge i favnelange Remme over en Langbom paa tyve Fods Længde og af tilsvarende Tykkelse, og som er saa stærkt krummet, at Karreten næsten hænger ned til Jorden. Kejsерindernes Karreter ere smykkede med ægte Diamanter og andre Ædelstene. De allerældste ville vel neppe blive satte i Bevægelse. Der findes blandt dem et ambulans Hus af Guld, Fløj og Krystal, som af England blev skjænket Peter den Store; i Sammenligning med dette Kjøretøj er en 36-pundig Kanon med Lavet og Forstilling en ren Børneleg. — Kort sagt, Alt er her Liv og Bevægelse i Forventning af de Kanonskud, som imorgen fra s. 74Kremls gamle Porttaarne skulle forkynde Czarens Indtog.

Igaar vilde Kejseren ride gjennem Gardens Lejr; han har ikke set den siden sin Tronbestigelse, da den som Følge af Krigen har ligget i Kantonnement i Lithauen og Polen. Nu ligger den i Lejr paa en udstrakt Slette i en Milsvejs Afstand fra Byen. En festlig Messe, som ogsaa Kejsерinden bivaanede, gik forud. Vi kjørte i fuld Gala derud gjennem tykke Støvskyer. Kejseren kom ridende med sit Følge. Han saa meget godt ud til Hest. I samme Øjeblik begyndte det at regne, og nu øste det uafbrudt ned. Heldigvis kunde vi flygte ind under det paa den ene Side aabne Telt, hvor Alteret stod, og hvor Messen blev læst eller rettere sunget. Al videre Inspektion blev kontramanderet, og vi kjørte hjem igjen.

Om Aftenen kjørte jeg til Petrowskoj. Det ligger midt i Skoven og har ligeledes et meget ejendommeligt Udseende. Det egentlige Slot er en toetages Firkant med grøn Kuppel. Portalen bæres af nogle højst forunderlige flaskelignende Søjler; det Hele omgives af en taarnbesat, kreneleret og med Skydeskaar forsynet Mur. Denne rød- og hvidmalede Fæstning, som gjennem de høje Vinduer kaster sit s. 75Lys ud i den mørke Skov, ligner et Æventyr fra Tusind og en Nat. Alle Kløstre og alle Slotte ere her befæstede. Det var de eneste holdbare Punkter, naar den »gyldne Horde« kom susende med sine tyve eller tredivetusinde Heste og ødelagde Alt paa Sletten. Længe efter at deres Aag var brudt, vare Tartarerne i deres Khanat paa Krim en frygtelig Fjende. Uafsladelig stirrede Vægterne paa Kremls høje Murtinder ud i den vide Slette mod Syd, og naar da Støvet hvirvledes i Vejret, naar Ivan Welickis store Klokke (Kolokoi) forkyndte Farens Nærmelse, saa flygtede Alle bag Czarslottets eller Klostrenes tykke Mure, mod hvilke Rytterskarernes Raseri prellede af og splittedes. Bag Klostrets Mure reddede Kristendommen, Videnskaben og det russiske Folks Dannelselse sig, og derfra udgik igjen Befrielsen for Mongolernes og Polakkernes Herredømme.

Idag blev der endnu engang holdt Messe i det Frie, og fem Batailloner fik ny Faner, som først bleve indviede; derpaa gik Metropolitten langs Fronten og besprængte Tropperne saa eftertrykkelig med Vievand, at Vandet dryppede af Nogle af dem. Kejseren og Kejsерinden kyssede ikke blot Korset, men ogsaa Præstens Haand. Nu sprængte Kejseren frem foran s. 76Fronten af hver Bataillon og talte med stolt; Holdning nogle Ord, som bleve modtagne med uendelig Jubel af Folkene. Han red en veltilreden Hest godt. Derpaa gik det langs hele

Lejrfronten, som var halvanden tyske Mil lang. Mandskaberne, 74 Batailloner paa 800 Mand, omtrent 60,000 Mand ialt, lutter gamle, skjæggede, sortebrune Ansigter, stode opstillede uden Gevær og med Huer.

De bedøvende Hurraraab, som varede to Timer, regner jeg ikke, men man kunde se paa disse gamle Snurbarter, at de glædede sig over at se deres Czar.

Kejseren talte med Nogle af dem, de svarede frejdig og uden at føle sig generede deres Batuschka, lille Fader. I Rusland er Familien Staten i Miniatur. Al Magt beror paa den faderlige Myndighed. Alle Theorier om repræsentativ Forfatning betragtes dér som det rene Vanvid. »Hvorledes kunne menneskelige Love indskrænke en Faders guddommelige Ret?« siger Russeren. Den uindskrænkede Magt i Kejserens Haand er ogsaa en Nødvendighed i et Land, hvor Intet sker, naar det ikke bliver befalet fra oven.

Den, der som jeg fra Kremles Tinder første Gang betragter Moskou paa en varm lyss. 77 Sommerdag, vil vistnok ikke tænke paa, at under samme Breddegrad græsse Rensdyrene i Siberien, medens Hundene i Kamtschatka trække Slæderne hen over Isfladen. Moskou gjør afgjort Indtryk af at tilhøre Syden, men har tillige noget Ejendommeligt, Enestaaende. Man tror sig hensat til Ispahan, Bagdad eller et andet Sted, hvor Sultaninde Scherzerades Æventyr gaa for sig.

Omendskjøndt Moskou ikke tæller over 300,000 Indvaanere, saa bedækker det dog med sine Huse, Haver, Kirker og Klostre to Kvadratmil. Øjet rækker i denne flade Egn knapt ud over de yderste Forstæder, og Boliger og Træer strække sig, saa langt Øjet naar, ud i Synskredsen.

Ingen By i Verden med Undtagelse af Rom omslutter saa mange Kirker som Ruslands hellige Stolitza. Man paastaaer, at der i Moskou findes fyrretyve Gange fyrretyve Templer. Hvert af disse har i det Mindste fem, nogle endogsaa sexten Kupler, som, bedækkede med farvede glaserede Tagsten eller rigt forsølvede og forgyldte, funkler i den blaa Luft ligesom Solen, naar den har hævet sig halvt op over Horizonten. Selv de blanke Taarne, som stige frem fra de uhyre Masser af Huse og Haver, s. 78 og hvoraf nogle hæve sig endogsaa til en betydelig Højde, bære dette glimrende Smykke, ligesom ogsaa alle større Palladser ere prydede med Kuppel. Vaaningshusene ligge næsten altid i Haver og aftegne sig i meget bestemte Omrids med deres hvide Mure og lysegrønne eller røde, flade Jerntage paa Træernes mørke Baggrund. Kun den ældste Del, Kitai-gorod, Kineserkvarteret, nær ved Kreml, danner en By, saadan som vi kjende den, med Hus til Hus. Den er omgivet af en hvid Mur med prægtige Taarne. Hele Resten synes at være en stor Samling af Landsteder, mellem hvilke Moskva bugter sig i store Krumninger.

Paa den Højde, hvor Kreml ligger, hæve sig ved Siden af Czarernes og Patriarkernes Paladser Hærens Rustkammer og Kirkens Helligdomme. Klostrene, mest ved Byens Yderpunkter, danne Fæstninger for sig.

I Kitai-gorod nedsatte Handelsstanden sig; dens Skatte fra Kina, Bukariet, Byzants og Nowgorod maatte beskyttes med Mure. Den øvrige, langt større Del af Moskou byggede Adelen sig, og endnu længe efterat den første Kejser havde bygget en ny Hovedstad paa den erobrede Jordbund, blev denne forsmaaet af Rigets Store, der hængte fast ved deres Fædres Skikke.

s. 79 Endnu bestandig er det ærværdige Moskou med sine gamle Helligdomme og historiske Erindringer en Gjenstand for dyb Ærbødighed hos enhver Russer, og saasnart han paa sine ofte Hundreder af Mile lange Rejser nærmer sig Moskou og i det Fjerne øjner Iwan Welickis gyldne Kors, kaster han sig i Andagt og Fædrelandskjærlighed paa Knæ. Petersborg er hans Stolthed, men Moskou staar hans Hjerter, nærmest.

Moskou har ingen Lighed med St. Peters borg. Her findes ingen Neva, intet Hav og ingen Dampskibe; intetsteds findes en lige Gade, en stor Plads eller en Park. Ligesaa lidt ligner Moskou nogen anden By Kuplerne, de flade Tage og Træerne kunne vel minde om Orienten; men der ere Kuplerne flade, dækkede med graat Bly, og slanke Minareter rage op over dem, Husene have ingen Vinduer til Gaden, og Haverne ligge indesluttede i døde, høje og ensformige Mure. Moskou har ganske sin egen Karakter, og vil man sammenligne den med noget Bekjendt, maa man kalde den byzantinsk-maurisk.

Rusland fik sin Kristendom og sin første Kultur fra Byzants. Indtil den nyeste Tid vedblev det at være fuldstændig aflukket fra s. 80 Vesterland og uddannede paa national Vis det engang Tilegnede. Det mongolske og tartariske Herredømmes tunge Svøbe, der i næsten tre Aarhundreder tyngede paa dette Land, hindrede længe ethvert Fremskridt. Al Dannelse var indskrænket til Klostrene, og fra disse udgik ogsaa senere Befrielsen. De tartariske Khaner fordrede aldrig Overgang til Islam, de nøjedes med en Tribut, og for at opkræve denne benyttede de Landets egne Autoriteter. De støttede endog Storfyrsternes og Gejstlighedens Anseelse, og hvormeget end den gyldne Hordes Herredømme i alle andre Henseender hæmmede Fremskridtet, saa befæstede den dog blandt de Undertrykte Troen paa deres Religion og Kjærligheden til det fælles Fædreland.

Disse Træk betegne den Dag idag Folket, og naar man betænker, at Kjærnen af denne Nation, Storrusserne, 36 Millioner Mennesker af samme Stamme, samme Tro og samme Sprog, danne den største homogene Menneskemasse i Verden, saa vil man ikke kunne tvivle paa, at Rusland har en stor Fremtid for sig.

Man har sagt, at det umaadelige Rige ved en tiltagende Befolkning vil falde fra hinanden. Men ingen Del af det kan bestaa uden den s. 81anden, det skovrige Norden ikke uden det kornrige Syden, den industrielle Midte ikke uden Begge, Indlandet ikke uden Kystlandet, eller uden Volgas 400 Mile lange Vandvej. Men endnu mere end dette holder Alles Fælles- følelse selv de fjerneste Dele sammen.

Og for denne Følelse er Moskou nu Midtpunktet, ikke blot i det europæiske Kejserdømme, men i det gamle, hellige Czarrige, i hvilket Folkets historiske Erindringer ere rodfæstede, og af hvilket trods en tohundredaarig Bortgang fra det Nationale maaske dog endnu dets Fremtid vil fremgaa.

Den voldsomme, fremmede Civilisation er intetsteds trængt ind i Folkets Masse. Den nationale Ejendommelighed har fuldstændig vedligeholdt sig i Sprog, Sæder og Skikke og i en højst mærkværdig Kommunalforfatning, den frieste, selvstændigste, som nogetsteds findes, og endelig ogsaa i Bygningsstilen.

Om en saadan kan der rigtignok kun være Tale ved Kirkerne. I Rusland er næsten Alt nyt. Hvad der her er over hundrede Aar gammelt, bliver anset som en Antikvitæt. Det russiske Vaaningshus er af Træ og kan derfor aldrig naa denne Alder, det maatte da ligesom Peter den Stores overbygges med et Stenhus s. 82til Beskyttelse. Ogsaa Keiserens Slotte ere ny, og kun her staar der endnu en Rest af Czarens gamle Dworez. Men Kirker fra det fjortende og femtende Aarhundrede (en for Rusland høj Alder) findes endnu, og Præsteskabets strængt konservative Aand har bevirket, at alle senere opførte Kirker ere blevne hine lig.

Sofiakirken i Konstantinopel er det Forbillede, efter hvilket samtlige russiske Kirker ere opførte. Overalt blev denne efterlignet, men intetsteds naaet, ikke engang af St. Marco i Venedig. Det skortede saavel paa Materiale som paa Kunstfærdighed for at hvælte en Bue med 125 Fods Spændvidde. Hvad man nu ikke kunde naa i Bredden, søgte man i Højden, og Kuplerne bleve snævre og taarnagtig høje. De raa Sten, kunstløst sammenføjede, fordrede overordenlig stærke Piller og tykke Mure, hvori Vinduerne ere anbragte, smalle og dybe som Skydeskaar. Det klareste Lys falder gennem Vinduerne i den tyndere Mur, som bærer Kuplen. De fleste Kirker ere højere, end de ere lange og brede. De plumpe firkantede Piller indsnævre den i Forvejen ringe Plads. Intetsteds hat man en fri Oversigt, og overalt hersker et mystisk Halvmørke. De berømteste russiske Kirker optage kun saa mange Hundreder, som en gothisk s. 83Kirke optager Tusinder. Rigetignok ere ogsaa hine byggede af italienske Mestre, men de maatte lempe sig efter de engang indførte og til Regel blevne Former.

Da nu de arkitektoniske Forhold ikke formaaede at frembringe et storartet Hele, saa søgte man Skjønheden i Enkelthedernes Udsmykning, i Glans og i Pragt. Ikke tilfreds med at forgyldte indvendig og udvendig indlagde man Gulvet med halvædle Stene og bedækkede Billeder, som i og for sig vare uden kunstnerisk Værd, med Guld, Diamanter og Perler. Kun Ansigt og Hænder vise sig malede, Klædedragt, Kroner og alt Andet er overlæstet med Juveler og forgyldte Sølvplader.

Billedhuggerkunsten er ganske udelukket, forsaavidt den fremstiller det menneskelige Legeme, derimod er Maleriet ikke bange for at afbilde selv Gud. Den gyldne Baggrund er i og for sig ufordelagtig for Maleriernes Karnation, og hertil kommer endnu den byzantinske og gammeltyske Skoles langtrukne Konturer uden dog at have den sidstes Inderlighed i Udtrykket. Kæmpeagtige Skræmmebilleder, som skulle forestille Maria, Kristus, Johannes eller Gud Fader, skue ned fra Kuplerne. Russeren kjøber ingen andre Helgenbilleder s. 84end enten ganske sorte eller ganske farveløse. En yndig Madonna af Rafael eller en skjøn Sebastian af Correggio synes ham uægte. Hans Tro trænger just til hans Kirkes Mørke, til Virakskyerne, som ved hver Messe tilhulle Præsternes hemmelighedsfulde Virken.

Det byzantinske Element i den russiske Bygningsstil er altsaa historisk let at forklare, det mauriske opstod af Trangen til at udsmykke de enkelte Dele og viser sig kun heri.

Ikonostasens Gitre ere gennemvævede med Løvværk, Vindruer og Dyreskikkelser, de glatte Mure, navnlig hvor de ikke ere forgyldte, fremvise Blade, Rosetter eller Vinrankeslyngninger. Hvor dette ikke udhuggedes i Sten, blev det malet, og hvor ogsaa disse Tegninger mangle, har man hjulpet sig med en Rækkefølge af de grelleste Farver. Men derved kom man rigtignok ogsaa langt bort fra Alhambras og Alcazars smagfulde, kunstneriske Arabesker.

Det Vanvittigste, som nogensinde er fremstaaet i Bygningskunsten, er Iwan Blajennoj, en Kirke paa den røde Plads foran Kreml. Den er egenlig ikke til at beskrive. Denne Bygning staar for det Første paa en ganske ujevn Grund, skjøndt den smukke jevne Plads ligger lige foran. Den sidder ligesom paa Hug s. 85paa Skraaningen og lader det ene Ben hænge ned af den. Af nogen Symmetri er der ikke Spor. Den har intet Midtpunkt, og ingen Del af den ligner den anden. En Kuppel ser ud som et Blomsterløg, en anden som en Ananas, en Ærteskok, en Melon eller en tyrkisk Turban. Den indeholder ni forskellige Kirker, hver udstyret med sit Alter, sin Ikonostase og sit Helgenskrin. I nogle af dem gaar man paa den flade Jord, andre kommer man op til ad Trapper. Derimellem er saa en Labyrinth af Gange, saa snævre, at to Mennesker neppe kunne komme forbi hinanden. Naturligvis ere alle disse Kirker meget snævre. Den i Hovedtaarnet rummer neppe tyve til tredive Mennesker, men ikke des mindre rager dens Hvælving op til Spidsen af Taarnet og har saaledes en Højde af over hundrede Fod. Denne Kirke er indvendig og udvendig forsølvet og forgyldt og

bemalet med alle Regnbuens Farver. Kuplerne straalet med røde, grønne og blaa glaserede Teglstene, og selv Stenhuggerens Arbejde har Maleren illumineret med sine Farver.

Dette Uhyre udgik fra Uhyret Iwan Grosnoj, Iwan den Skrækkeliges Hjerne. Da han saa' sin Idé virkeliggjort ved Bygmestrens Kunst, blev han henrykt, overøste ham med Lovtaler, s. 86 omfavnede ham og befalede saa, at hans Øjne skulde udstikkes, for at der ikke ved ham senere skulde fremstaa noget andet lignende Mesterværk.

Og dog gjør denne Kirke med alle sine Besynderligheder ikke noget ubehageligt Indtryk. Originalitet kan man idetmindste ikke frakjende den.

Virkelig skjønt er derimod Alt, hvad der er tilbage af Czarernes gamle Dvorez. Det er en sælsom Bygning paa fire Stokværk, som foroven bestandig blive smallere og lade en terrasseformig Plads staa fri udenom hver Etage. Andet Stokværk indeholder foruden det særdeles rigt udstyrede men lille Huskapel Banketsalen, som ligner Marienburgs Remter, kun at det der er en slank Søjle, medens det her er en tyk Pille, som bærer hele Hvælvingen. Indgangsdøren findes i et Hjørne, og Tronen staar lige overfor i det diagonalt modsatte Hjørne. For Tiden ere Væggene behængte med pragtfulde Tapeter, og den meget store Trone med drap d'or er foret med ægte Hermelin. Dette Drapperi koster 40,000 Rubler. Aldeles fortryllende ere de smaa men nydelige Værelser i tredje Etage. Fjerde Etage danner kun én Sal, det var Terima, Kvindernes Bolig, hvor ogsaa Peter I boede i sin Opvæxt.

s. 87 Ved Parolens Udgivelse meldte Kommanderede fra alle Regimenter sig, Kavalleriets tilhest. Det var smukt at se en Prøve af alle disse glimrende Uniformer. Kyradsererne med den byzantinske Dobbeltørn paa Hjelmen ligesom vor Garde du corps, men med Lanse, Ulanerne næsten ganske som vore, Husarerne i hvid Dolman med Guldsnore, Liniekosakkerne med Pelshue og rød Kaftan, de tschernamorskiske Kosakker i mørkeblaa Frakker med røde Kapper, de uraliske lyseblaa, alle bevæbnede med Lanser og paa smaa Heste med høje Sadler. Tartarerne ere mest Hedninger eller Muselmænd. Tscherkesserne mødte i Hjelme og Pladekyradser. De opførte deres Rytterstykker, skød fra Hesten med deres lange Bøsser og dækkede sig mod Forfølgerne ved deres Kautschu, idet de kastede sig til Siden, saa at de berørte Jorden med Haanden, andre stillede sig oprejst i Sadlen, og altsammen i strakt Karriere og under høje Raab og Skrig.

Et Regiment Drushiner, et Landeværn, som udskrives fra de kejserlige Apanagegodser, behagede mig meget. De bare en Hue med Andreaskorset, Landbefolkningens Kaftan, kun noget kortere, meget vide Benklæder med Skjorten over, som alle simple Russer, og de s. 88 halvhøje Støvler udenpaa Benklæderne. Halsen var bar. Det er den uniformerede Mushik. Denne Dragt er national, klædelig og praktisk, og jeg vilde ønske hele det russiske Infanteri en lignende Dragt. Les proverbes sont l'esprit des peuples, og Nationaldragten fremgaar af en hundredaarig Erfaring med Hensyn til det Hensigtsmæssige og tillige Klædelige. Den østerrigske Uniform er i Mähren hvid, i Banatet brun, fordi Faarene der have denne Farve, Spanien bærer sin Tabarra, saaledes som Gederne levere ham Materialet dertil, Araberen er hvid fra Top til Taa, fordi hans Klimas Hede fordrer det, og Mushik'en bærer sin Kaftan ikke af Lune eller tilfældigt, men fordi det passer ham bedst.

Kejserens Cortége er i Sandhed imponerende, vel en femhundrede Heste.

Havde jeg blot en bedre Hukommelse for Personer og Navne. Jeg har lært en Mængde interessante Mænd at kjende, det vil sige, jeg er bleven forestillet for dem : Fyrst Gortschakoff, Lüders, Berg og Osten-Sacken, som have kommanderet i den sidste Krig, Orloff, Mentschikoff, Adlersberg, Liewen, Gouverneuren over Siberien og den Højstbefalende i Kaukasus, endvidere s. 89 en Hærskare af Fløjadjutanter, de fremmede Prinser og deres Følge.

Man kan egenlig altid, naar man rider en fremmed Hest, være glad, naar man kommer fra det uden at lide eller afstedkomme nogen Ulykke. Her rider en daarlig Rytter paa bagfra, dér stiller et stædigt Dyr sig paatvers, nu slaar en Hoppe bagud, nu en Hingst forud. Det er en smal Sag at ride alene, men i et saa stort Følges Vrimmel, i kort Trav paa et livligt Dyr, der gjælder det om at have Øjnene med sig. Pludselig holder Kejseren an, og Alt stopper op, eller han gjør en Vending, og nu er Forvirringen ubeskrivelig, eller han sprænger frem i Galop, og Alt styrter efter, medens Têten allerede igjen er i en langsommere Gangart. Og saa de vajende Faner, de skingrende Trompeter, Trommehvirvlerne og de uendelige Hurraraab. Og endelig vil man dog ogsaa nok se Noget. Jeg red en lille sort Hest, som jeg gjerne vilde eje, den gaar akkurat som en Østpreusser, kun gaar den stærkt paa, og bestandig paany var jeg helt foran mellem Storfyrsterne. Jeg skal dog nok komme ud af det med den, naar vi først lære hinanden lidt at kjende. Den forlanger et roligt Sæde og en let Haand, som s. 90 det ikke altid er muligt at have, naar man bestandig staar i Fare for at ride paa.

laften ved Solnedgang var jeg igjen paa Kreml. „Diem perdidit“ vilde jeg sige om den Dag, jeg lod gaa hen uden at besøge denne Vidunderbygning.

Jeg steg derpaa ned til Moskva og besaa' nede fra den skønne Kaj de vældige hvide Mure, Taarnene og Portene, som omgive Czar-palladset og en hel By af Kirker i den sælsomste Bygningsstil. laften giver Byen en

stor Fest, som jeg vil sige mig løs fra for at kunne skrive. Man modtager saa mange Indtryk, at man slet ikke kan fordøje dem eller faa Rede paa sine Tanker.

Jeg søger at komme til Forstaaelse af de herværende Bygninger. I Culm i Vestpreussen saa' jeg ifjor et saa sælsomt Raadhus, at det slet ikke vilde passe i min Hjerne; nu forstaaer jeg, at det er den moskovitiske Bygningsstil. Sværdridderne i Lifland stode i nøje Forbindelse med de tyske Riddere i Preussen, og en af deres Bygmestre maa have efterlignet ved Weichsel, hvad han har set ved Moskva. Om Orienten minde her Fontænerne, overbyggede med smaa runde Huse paa Hovedpladserne, og s. 91bestandig omgivne af Mennesker og Dyr, som her forsyne sig med Vand. Men de synes kun raa og plumpe, naar man sammenligner dem med Konstantinopels prægtige Tschesmer og disses rige Skulptur, forgyldte Gitre og gjennembrudte Marmorvægge. Dernæst ser man her ligesom ved Moskeerne uhyre Sværme af Duer, der ere saa dristige, at de knapt gjøre Plads for Vognene og Fodgængerne. Fra Laderne blive de ofte jagne ud ligesom en Flok Høns, og overalt søge de deres Føde. Ingen gjør dem nogen Fortræd, og at spise dem betragter Russeren som en Synd. Ganske besynderlig er Gostinoj-Dwor, Kjøbmandshallen, en Gjentagelse af den orientalske Tschurchi. I stor Udstrækning staaer den ene Bod ved Siden af den anden. De mellemløbende smalle Gange ere dækkede med Tag, derfor er der det samme Halvmørke og den samme Lugt af Læder og allehaande Krydderier som paa Missir, det ægyptiske Torv i Konstantinopel. Mest findes dog her indførte europæiske Varer, som man faar bedre og billigere hos os, saa at man ikke er meget fristet til at købe.

Hvis jeg havde at vælge, vilde jeg dog hellere bo i Moskou end i St. Petersburg.

s. 92Peter den Store forefandt ved sin Regjerings Tiltrædelse et fra Havet aldeles aflukket Land. Han kunde betragte det Sorte Hav eller Østersøen som Forbindelser med den civiliserede Verden, men begge maatte først erobres. Den iltre Svenskerkonge paanødte ham Kampen mod Nord, og desuden var dengang det sydlige Hav omboet af Barbarer. Han skal oprindeligt have haft til Hensigt at grundlægge sin nye Hovedstad ved Pontus og endogsaa have bestemt dens Beliggenhed, og den ene Kyst er jo heller ikke længere fra Rigets Midtpunkt end den anden.

Hvorledes vilde Sagen ikke have stillet sig, hvis han havde henlagt sit Petersburg ved Sewastopols aldrig af Vinteris spærrede Havn, tæt ved Tschadyr Daghs paradisiske Højder, hvor Vinranken voxer vildt og alt det trives i det Frie, som ved Nevaen opelskes i Drivhuse, hvor ingen Oversvømmelse truer med Tilintetgjørelse, hvor Flaaden ikke ligger indefrossen de syv Maaneder af Aaret, og hvor Dampkraften langt lettere kunde tilvejebringe Forbindelse med Europas skjønneste Lande end fra den finske Havbugt!

Hvilken Stad vilde ikke St. Petersburg s. 93være, hvis dens brede Gader strakte sig til Balaklawa, og Vinterpalladset skuede ud over det Sorte Havs dybe Blaa, hvis Isaakskirken stod paa Malakoff-Højen, hvis Aluschta og Orianda vare den kejserlige Families Peterhof og Gatschina!